

6. לפרט מעט בהפניות, הכותרות ובמפתחות

ההפניות הכותרות והמפתחות
יהיו מנוסחות
בדרך קצרה
אך קולעת למטרה,
לא כדאי
לקצר בהן מדי
במילים עמומות
סתומות וחתומות
אלא יש לנסח בפירוט־מה
ובלא הגזמה,
כך יימשך לב המעיינים
ללמוד את הדברים בפנים¹³¹.

דוגמאות: ובפירושו לאבות פירש... במקום "פירש" עדיף: "ביאר". יש לפרש עפ"י מה שפירשו המפרשים... עדיף: יש לבאר עפ"י מה שכתבו המפרשים... צחוק בא מחמת שמחה שבאה בהפתעה. במקום "שבאה" עדיף: "שהגיעה" (לחילופין, אפשר לנקוט "נובע מ" במקום "בא מחמת").
כאן מבואר שהעובד מיראה עושה רק את המינימום ואילו העובד מאהבה מוסיף על החיוב, ואילו במקום אחר מבואר... במקום ה"ואילו" השני עדיף "ולעומת זאת".
דוגמה לגיוון הלשון "בפרט": סגולת התורה לטהר את האדם, בפרט תורת הקבלה, ובייחוד הזוהר, וביותר תיקוני הזוהר.
דוגמה לגיוון הלשון "קל וחומר": והלא דברים קל וחומר - אם העובר על איסור דרבנן מתחייב בנפשו, כל שכן העובר על איסור דאורייתא, ועל אחת כמה וכמה מחטיאי הרבים. אין לכתוב: צריך ביאור, מדוע... והביאור הוא / ויש לבאר, ש... אלא יש לנסח כך: צריך להבין, מדוע... והביאור הוא / ויש לבאר, ש... על דרך זו במקום: יש להבין... ועוד יש להבין... ועוד יש להבין... עדיף לנקוט: יש להבין... וגם תמוה... ועוד צריך ביאור... כך במקום: יש לומר... ועוד יש לומר... מומלץ: יש לומר... ועוד אפשר ליישב...
ועל זו הדרך בציטוטי פסוקים, במקום לנקוט: כמו שכתוב... וכמו שכתוב... וכמו שכתוב... מומלץ למשל: כמו שכתוב... וכאמור... וכן הוא אומר...
131. את ההפניות ("עיין"), הכותרות והמפתחות יש לנסח אמנם בדרך קצרה, אך לא קצרה מדי.

7. תתרחק מהגבול

אגלה לכם עצה של 'מבינים'
שתגרום לקורא להיות ב'עניינים' -
על הגבול שבין העניינים
לא תסמון כותרות משנה וסימונים
מעט מהעניין החדש תתחיל להביא
ורק אז אותם תביא,
ומה שיקרה
זה שהקורא
לבטח
יהיה במתח
וימשיך בשקיקה
לקרוא ללא הפסקה¹³².

למשל, אין לכתוב סתם: ועיין בן יהודה, אלא: ועיין בן יהודה שתירץ קושיה זו בדרך נוספת. וכך בכותרות ובמפתחות, אין לכתוב רק: בטלה דעתו אצל כל אדם, אלא: מתי אומרים בטלה דעתו אצל כל אדם, או: יסוד הסברא של בטלה דעתו אצל כל אדם. דוגמה נוספת: אין לכתוב: קושיא על הרמב"ם, אלא: קושיא על הרמב"ם, מאי שנא יין מגיתו שהתיר ממחבין שאסר.

כשהדברים מעט מפורטים, לב הלומד יימשך לעיין בהם בפנים.

132. הנטייה הטבעית של הכותבים היא לסמן את כותרות-המשנה או סימונים (כגון כוכבית וכדומה) של הפסקה בין עניינים - בדיוק על קו הגבול שבין סוף העניין הקודם לתחילת העניין החדש. אולם כדי למשוך את לב הקורא להמשיך ולקרוא, מומלץ לסמן לא ממש על קו הגבול, אלא מעט לאחר שמתחיל העניין החדש. כלומר, מתחילים במשפט או כמה משפטים מהעניין החדש, ורק אז מביאים את כותרת המשנה או סימון ההפסקה. לדוגמה, הנטייה הטבעית היא לסמן כך:

הקשה ר' יהונתן אייבשיץ...

♦ שני סוגי עונשים

וחידש ר' יהונתן, כי ישנם שני סוגים של עונש. הסוג הראשון הוא...